

Repetition och variation

Det hebreiska sättet att berätta en historia är i vanliga fall mycket koncentrerat, få ord används. Därför uppmärksammas repetitioner lätt, eftersom de verkar slösa med utrymmet. Det finns således all orsak att utgå från att de är där av en orsak¹.

Enligt Walsh är det i hebreisk prosa inget stilbrott med repetition Verbatim. Så i de fall där repetition ges med variation ger det också orsak till uppmärksamhet på orsaken till denna. Men hittar man ingen orsak till variationen så kan givetvis variationen även bara bero på litterär utsmyckning².

När repetition används tillsammans med variation kan man föra fler infallsvinklar till det som beskrivs³.

Biblisk repetition är så ofta förekommande och diversiteten och variationen på denna är imponerande, desto mer i ett landskap av strikt ekonomi vad gäller användningen av ord. Bibelns historier är allmänt sätt berättade med ytterst få ord⁴.

I episk poesi i Ugarit älskar man ordagrann repetition av långa stycken⁵.

I den Samaritanska versionen tillika med Septuaginta märks en klar harmoniserande tendens där man ansett att repetitionerna och de litterära symmetriska mönstren ska vara mekaniska och statiska⁶.

En tradition startande från andra templets tid ända in till vår tid skulle ha stämplat Bibelns struktur gällande repetitioner som följande ett statistiskt formaliserat schema utan rum för lek eller nya infallsvinklar⁷.

Så den skola, startande från de som stod bakom den samaritiska versionen eller Septuaginta, som ville utplåna variationerna har svårt att besvara varför så många variationer trots allt återstår liksom de som hävdar att variation alltid existerar, som Cassuto, Radak eller Ibn Ezra, varför så många ordagranna repetitioner ändå finns i Bibeln.⁸

I fall av direkt repetition i formen ”förutsägelse - utförd handling” kan det fungera som att det belyser såväl den utförda handlingen som den som utförde den, som t.ex ”Varde ljus, och det vart ljus.” Ett annat exempel är när Gud först befäller Noa att gå in i arken och det sedan

¹ Walsh 2009, 82.

² Walsh 2009, 82.

³ Walsh 2009, 81.

⁴ Sternberg 1987, 369.

⁵ Sternberg 1987, 370.

⁶ Sternberg 1987, 371, 373.

⁷ Sternberg 1987, 373.

⁸ Sternberg 1987, 374.

rapporteras hur Noa gick in i arken⁹. Denna repetition belyser Noas handling i full lydnad gentemot Gud.¹⁰

Bibeln opererar med repetition med en mycket större vidd av variation i användande av repetition än vad t.ex Gilgamesheposet eller Enuma elish gör. Där är repetitionerna i regel långa och ordagranna, medan det är ett undantag i Bibeln.¹¹

Sternberg ger exempel på fyra typer av variation:

Expansion. Detta innebär att någon information kommer till.

Exempel 1:

Och HERREN Gud gav mannen denna befallning: "Du kan fritt äta av alla träd i lustgården,¹⁷ men av trädet med kunskap om gott och ont skall du inte äta, ty den dag du äter av det skall du döden dö."
(Gen 2:16-17 SFB)

Kvinnan svarade ormen: "Vi får äta av frukten från träden i lustgården,³ men om frukten på det träd som står mitt i lustgården har Gud sagt: Ät inte av den *och rör inte vid den*, ty då kommer ni att dö."
(Gen 3:2-3 SFB)

Exempel 2: Här finns mest annan typ av variation, men expansionen är "inför HERREN"

Då sade han: "Jag är gammal och vet inte när jag skall dö.³ *Tag därför dina jaktredskap, ditt koger och din båge, och gå ut i markerna och skjut något* vilt åt mig.⁴ Laga sedan till en välsmakande rätt åt mig, *en som jag tycker om, och bär in den till mig så att jag får äta* och sedan välsigna dig innan jag dör."⁵ Rebecka hörde vad Isak sade till sin son Esau. När Esau gick ut i markerna för att skjuta något vilt att ta hem,⁶ sade Rebecka till sin son Jakob: "Lyssna! Jag hörde din far säga till din bror Esau:⁷ *Skaffa något* vilt och laga till åt mig en välsmakande rätt, *som jag kan äta*. Sedan skall jag välsigna dig *inför HERREN* innan jag dör. (Gen 27:2-7 SFB)

⁹ Gen 6:18; 7:7.

¹⁰ Sternberg 1987, 388.

¹¹ Sternberg 1987, 409.

Trunkering. Innebär att någon mindre viktig information lämnas bort

Exempel 1: Och faraos dotter sade till henne: "Tag med dig det här barnet och amma det åt mig, *så skall jag ge dig lön för det.*" Kvinnan tog då barnet och ammade det. (Exo 2:9 SFB)

Exempel 2: Därför sade han till Samuel: "Gå och lägg dig, och om han ropar på dig, så säg: Tala *HERRE*, din tjänare hör." Och Samuel gick och lade sig på sin plats. ¹⁰ Då kom HERREN och ställde sig där och ropade som förut: "Samuel! Samuel!" Samuel svarade: "Tala, din tjänare hör." (1Sa 3:9-10 SFB)

Ordning. Innebär att ordningsföljd ändras

Exempel 1: Edomiten Doeg, som också stod där bland Sauls tjänare, sade då: "Jag såg Isais son komma till Ahimelek, Ahitubs son, i Nob. ¹⁰ *Denne frågade då HERREN för honom och gav honom reskost. Han gav honom också fili- steen Goliats svärd.*" ¹¹ Då sände kungen bud och lät kalla till sig prästen Ahimelek, Ahitubs son, och hela hans fars hus, prästerna i Nob, och de kom alla till kungen. ¹² Saul sade: "Hör nu på mig, du Ahitubs son." Han svarade: "Här är jag, min herre." ¹³ Saul sade till honom: "Varför har ni sammansvurit er mot mig, du och Isais son? *Varför har du gett honom bröd och ett svärd och frågat Gud för honom,* för att han skulle sätta sig upp mot mig och ligga i bakhåll för mig, så som nu sker?" (1Sa 22:9-13 SFB)

Exempel 2: Men sändebuden kom tillbaka och sade: "Så säger Ben-Hadad: Jag har ju sänt bud till dig och låtit säga: Ditt silver och ditt guld, dina kvinnor och dina barn skall du ge mig. ⁶ Vid den här tiden i morgon skall jag sända mina tjänare till dig, för att genomsöka ditt hus och dina tjänares hus. Allt som dina ögon ser på med lust skall de ta med sig och föra bort." ⁷ Då kallade Israels kung till sig alla de äldste i landet och sade: "Lägg märke till och se hur denne vill oss ont. När han sände bud till mig och begärde mina kvinnor och mina barn, mitt silver och mitt guld, vägrade jag ju inte att ge honom det." (1Ki 20:5-7 SFB)

Grammatik. Innebär variation mellan t.ex aktiv och passiv.

Exempel 1: Så *fullbordades* himlen och jorden med hela sin härskara. ² På sjunde dagen hade Gud *fullbordat* sitt skapelseverk. Han vilade på sjunde dagen från hela det verk som han hade gjort. (Gen 2:1-2 SFB)

Exempel 2: När David tillsammans med sina män kom till Siklag på tredje dagen hade amalekiterna trängt in i Negev och in i Siklag. De hade intagit Siklag *och bränt upp det i eld.* ² Kvinnorna som var därinne, både små och stora, *hade de fört bort* som fångar, men de hade inte dödat någon. De hade sedan givit sig av. ³ När David med sina män kom till staden och fick se att *den var uppbränd i eld* och att deras hustrur tillsammans med deras söner och döttrar *var bortförda* som fångar, (1Sa 30:1-3 SFB)

Substitution. Innebär att ett ord ersätts med ett annat.

Exempel 1: När Ruben kom tillbaka till brunnen, se, då fanns inte *Josef* där. Då rev han sönder sina kläder ³⁰ och gick tillbaka till sina bröder och sade: "*Pojken* är inte där! Vart skall jag nu ta vägen?" (Gen 37:29-30 SFB)

Exempel 2 ropade hon (Potifars fru) på husets folk och sade till dem: "Se bara, han har tagit hit *en hebré* som vill roa sig på vår bekostnad. Han kom och ville ligga med mig. Men jag skrek så högt jag kunde, ¹⁵ och när han hörde hur jag ropade och skrek lämnade han kvar sin mantel och sprang sin väg." ¹⁶ Hon lät sedan hans mantel ligga kvar tills hans husbonde kom hem. ¹⁷ Då upprepade hon sin berättelse för honom: "Den *hebreiske slaven* som du har tagit hit, han kom in till mig och ville roa sig. (Gen 39:14-17 S00)

Sternberg noterar att de olika typerna av variation inte används mekaniskt eller är låsta till specifika sammanhang utan används fritt och med stor variation. Det sätt variation och repetition används i Bibelns berättelser skiljer sig fullkomligt från hur den används i t.ex Enuma elish. ¹²

Sternberg, M.

1987 *The Poetics of Biblical Narrative. Ideological Literature and the Drama of Reading.* Indiana University Press. Bloomington.

Walsh, J. T.

2009 *Old Testament Narrative. A Guide to Interpretation.* Westminster John Knox Press. Louisville, Kentucky.

¹² Sternberg 1987, 437.